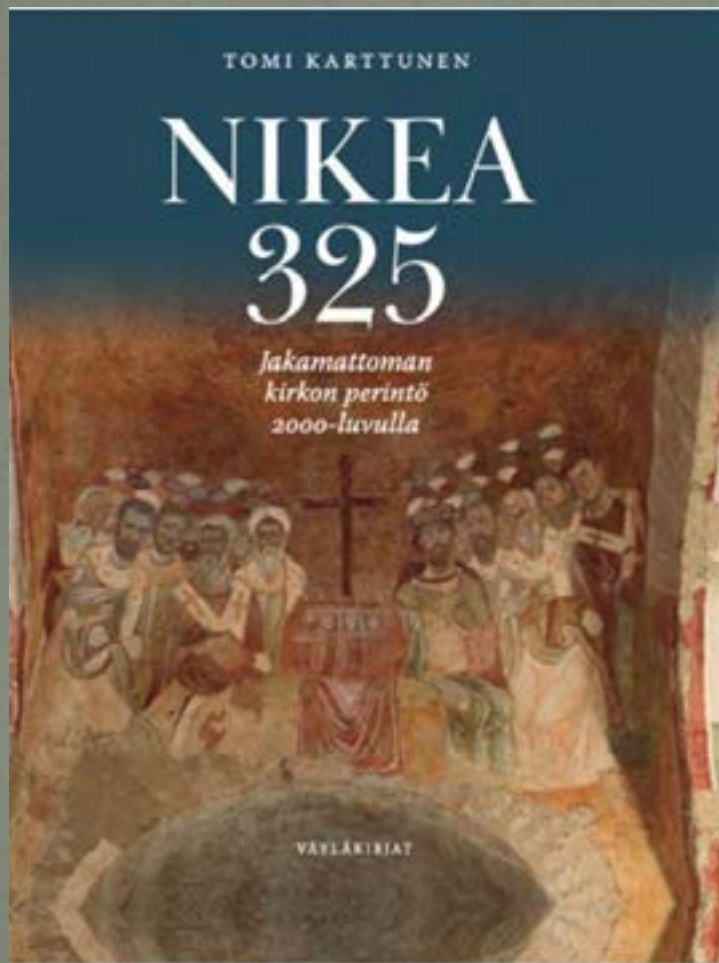

Nikean uskontunnustus

1700 vuotta

- Taustaa ja jälkikaikuja

Kirjallisuutta

Mitä kirkko opettaa?

- Apostolinen uskontunnustus syntyi toisella vuosisadalla jKr. Roomassa.
- Sen pohjalta laadittiin Nikean uskontunnustus (Vanha Nikea), joka tuli osaksi varhaisen kirkon järjestystä vuonna 325 Nikean kirkolliskokouksessa.
- Sitä täydennettiin vuonna 381 Konstantinopolin kirkolliskokouksessa (Nikealais-konstantinopolilainen uskontunnustus).
- Sitä laulaa tai lausuu valtaosa maailman kristityistä.

Miksi Nikean uskontunnustus?

- Huoli kirkon ja valtakunnan yhtenäisyydestä.
- Ei ollut ajatuksellisesti yksinkertaista pitää samanaikaisesti kiinni sekä Jumalan ykseydestä että siitä, että hän on kohdattavissa myös Jeesuksessa Kristuksessa ja Pyhässä Hengessä.
- Mitä merkitsee, että Jeesus on Jumalan Poika, lihaan tullut?
- Mitä tarkoittaa, että Pyhä Henki välittää Jumalan pyhän läsnäolon ja totuuden kirkon elämään?
- Miten kristinusko eroaa juutalaisesta Messias-uskosta ja/tai monijumalaisista uskonnoista?

Miten oppi Jeesuksesta kehittyi?

- UT: Jeesus on Jumalan poika tai jumalallista alkuperää.
- Paavalin Roomalaiskirje n. v. 58 jKr.
- *"Pyhyiden Hengen puolelta hän oli Jumalan Poika, jolla on valta, ylösnousemuksessa tähän asemaan asetettu. Hän on Jeesus Kristus, meidän Herramme."* (Room. 1: 4)
- Markuksen evankeliumi n. v. 70 jKr.
- *"Ilosanoma Jeesuksesta Kristuksesta, Jumalan Pojasta, lähti liikkeelle näin."* (Mk 1: 1), *"Sinä olet minun rakas Poikani, sinuun minä olen mieltynyt."* (Mk 1: 11)

Miten oppi Jeesuksesta kehittyi?

- Matteuksen evankeliumi n. v. 80 jKr.
- *"Se, mikä hänessä on sinnyt, on lähtöisin Pyhästä Hengestä."* (Mt 1: 20)

- Johanneksen evankeliumi n. v. 90-100 jKr.
- *"Jo alussa Sana oli Jumalan luona."* (Joh 1: 2), *"Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme."* (Joh 1: 14)
- *"Minun Herrani ja Jumalani!"* (Joh. 20:28)

- Jeesus mainitaan ensimmäisen kerran UT:n ulkopuolella Jumalaksi Ignatios Antiokialaisen kirjeissä n. v. 110-120 jKr.
- Efesolaiskirjeessä (Ign. Ef. 0:0, 15:3, 18:2), Roomalaiskirjeessä (Ign. Room. 0:0, 0:0, 3:3) ja kirjeessä Polykarpokselle (Ign. Pol. 8:3, *"Voikaa hyvin aina **meidän Jumalassamme** Jeesuksessa Kristuksessa"*)

EFESOS n. 100-150 jKr.

- Paavalia on sanottu kristikunnan ensimmäiseksi teologiksi.
- N. 50 vuotta myöhemmin ns. oikeaa oppia puolustamaan syntyi johannekselainen koulukunta.
- Johanneksen evankeliumi n. 90-100 jKr.
- Johanneksen kirjeet n. 10-20 vuotta myöhemmin
- Kirjoitettu Efesoksessa tai sen ympäristössä

Johanneksen teologian erityispiirteitä

- Johanneksen kirjeissä on kaksi pääteemaa: *kehotus veljesrakkauteen ja harhaopettajien torjuminen*.
- Oppia voidaan nimittää inkarnaatioteologiaksi (1 Joh).
- Hyökkää useaan kertaan dokeettista harhaoppia vastaan, joka kieltää Jumalan Pojan todellisen lihaksi tulemisen eli inkarnaation.
- Todellisuutta kuvataan hyvää ja pahaa tai oikeaa ja väärää edustavin vastakohtaparein.
- Vastakohtapareja ovat mm. totuus ja valhe, valo ja pimeys, Jumala ja Saatana, maailma ja Henki tai maailma ja Kristus.

Johanneksen teologian erityispiirteitä

- Ihmiset on jaettu pimeyden vallassa oleviin ja Jumalan omiin .
- *”Jokainen, joka ei pysy Kristuksen opetuksessa vaan tuo siihen jotakin lisää, on vailla Jumalaa.”* (2. Joh. 9)
- *”Jos joku tulee teidän luoksenne eikä opeta tällä tavoin, älkää ottako häntä kotiinne älkääkään edes tervehtikö häntä. Se, joka lausuu hänet tervetulleeksi, osallistuu hänen pahoihin tekoihinsa.”* (2. Joh. 10-11)
- ”Jumalasta syntyneet ja harhaoppiset”
- Johanneksen yhteisö lienee ollut hyvin eksklusiivinen.
- Paavali oli ekspansiivinen.

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- UT: Simon Noita (Apt 8: 9-25) ja nikolaiitat (Ilm 2: 6)
- Varhaisin UT:n ulkopuolella mainittu: Kerinthos

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- Ireneus (n. 125-200) kertoo Kerinthoksesta näin:
- *Muuan Kerinthos vaikutti tuolloin Aasiassa (Vähä-Aasia) ja opetti, että maailmaa ei ollut luonut ylin Jumala, vaan Voima, joka selvästi erillään ja etäällä siitä valtakunnasta, joka hallitsee maailmaa ja joka ei tunne kaiken yläpuolella olevaa Jumalaa. Hän (Kerinthos) väitti, että Jeesus ei ole syntynyt neitseestä – koska se näytti mahdottomalta – vaan että hän oli Joosefin ja Marian poika, samaan tapaan kuin muutkin ihmiset. Hän oli kuitenkin muita ihmisiä edistyneempi oikeudenmukaisuudessa, ymmärryksessä ja viisaudessa. Kun hänet oli kastettu, Kristus laskeutui kyyhkysen muodossa häneen tuosta valtakunnasta, joka on kaikkien yläpuolella. Silloin hän ilmoitti tuntemattoman Isän ja teki ihmetekoja. Lopulta Kristus lensi Jeesuksesta pois, ja Jeesus kärsi ja nousi ylös (kuolleista). Kristus sitä vastoin hengellisenä olentona välttyi kärsimykseltä. (Adv. haer. I 26 1)*

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- Ireneus kertoo teoksessaan myöhemmin jopa Johanneksen kirjoittaneen evankeliuminsa Kerinthosta vastaan:
- *”Herran oppilas Johannes julistaa tätä uskoa ja haluaa evankeliumin julistamisen avulla poistaa sen harhan, jota Kerinthos ja kauan tätä ennen nikolaiitoiksi kutsutut olivat levittäneet ihmisten keskuuteen. He (nikolaiitat) ovat tuon valheellisesti tiedoksi kutsutun opin verso. Nämä hän (Johannes) pyrki kumoamaan ja saamaan heidät vakuuttuneiksi siitä, että on vain yksi Jumala, joka on tehnyt kaiken sanallaan, eikä – niin kuin he sanovat – että oli yksi Luoja, mutta Herran Isä oli jokin muu...”*
(Adv. haer. III 11 1)

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- Ireneus kertoo lisäksi Herran oppilas Johanneksen ja Kerinthoksen kohtaamista jossain Efesoksen monista kylpylöistä:
- *”On niitä jotka ovat kuulleet häneltä (Polykarpos), kuinka Johannes, Herran oppilas, oli Efesoksessa menossa kylpemään ja näki Kerinthoksen sisällä. Hän ryntäsi kylpemättä ulos kylpylästä ja sanoi, että pelkäsi kylpylän sortuvan, koska totuuden vihollinen Kerinthos oli sisällä.”* (Adv. haer. III 3 4)

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- Ignatios Antiokialainen: ἑτεροδοξία ("väärä oppi"), αἵρεσις ("lahko, puolue")
- Ignatios puolustaa erityisesti Kristuksen inkarnaatiota, elämän ja kärsimyksen todellisuutta.
- Sekä Johanneksen että Ignatioksen kirjeissä vastustetaan dokeetteja.
- Michael Goulder: dokeetit olivat juutalaiskristittyjä, jotka kannattivat "possessionistista kristologiaa" (possession christology).
- Tällaista kristologiaa edusti juutalaiskristillinen ebionien ryhmä.

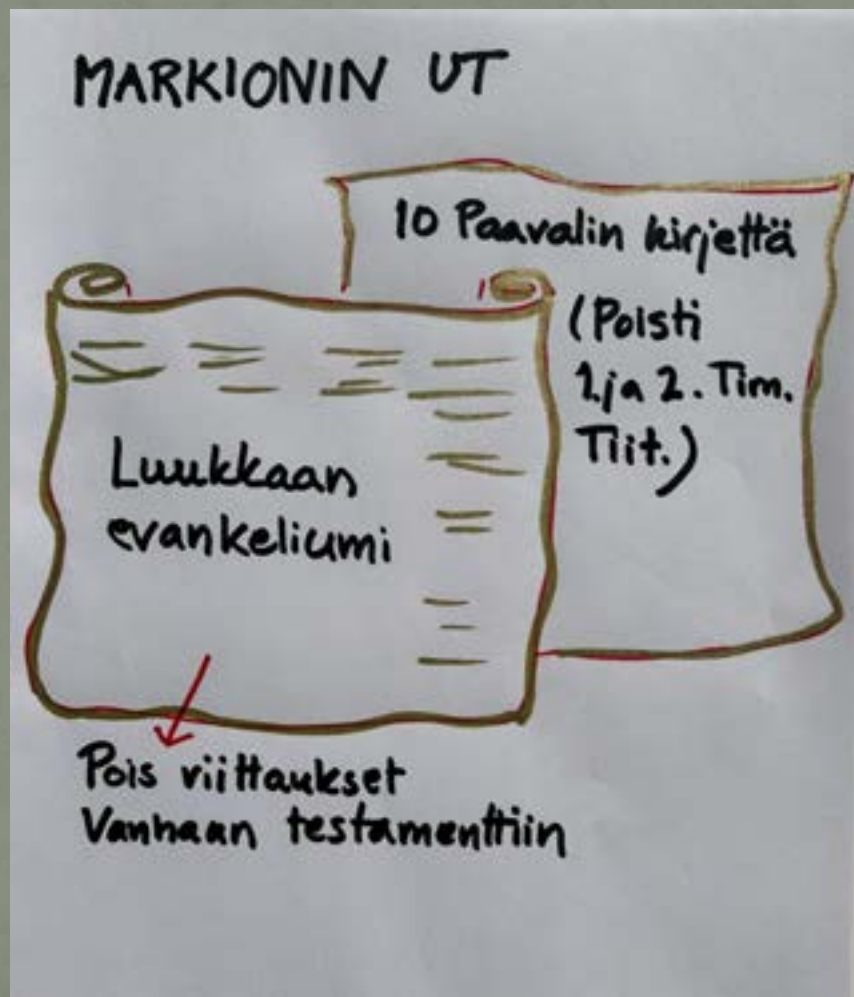
Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- Ignatioksen ja Johanneksen kirjeissä ei ole mainintaa siitä, että heidän vastustajansa tekisivät eron korkeimman Jumalan ja luoja Jumalan välillä.
- 1 Joh 2: 19 mainitsee, että *”he ovat lähtöisin meidän joukostamme, mutta he eivät olleet meidän joukkoamme”*.
- Yhteinen piirre harhaopeille on ”separaatioteologia” eli maan ja taivaan piirien erottaminen toisistaan.

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- **Markion** (85-160 jKr.) oli äveriäs sinopelainen laivanvarustaja, joka perusti oman kirkon ja loi ensimmäisenä oman kaanonin eli pyhien kirjojen kokoelman. Hän hylkäsi Vanhan testamentin ja hyväksyi ohjeellisiksi vain vanhatestamentillisista aineksista puhdistetun Luukkaan evankeliumin ja joitakin Paavalin kirjeitä. **Markionin mukaan Jeesus ei ollut tosi ihminen vaan henkiolento.** Haastoi kirkkoa monella tapaa ennen kuin hänen tuomittiin harhaoppiseksi.

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

- **Ebionit** tai ebioniitit (hepr. אביונים, 'köyhät') olivat juutalaiskristittyjä, köyhyysihanteestaan ja hyväntekeväisyydestään tunnettuja "kerettiläisiä" kristinuskon alkuvuosisatoina. **Kristus oli heille ihminen, joka kasteessa sai Pyhän Hengen.** Sen myötä hän sai profeetoille ominaisen jumalallisen voiman ja taidon julistukseensa ja toimintaansa.

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

Montanismi oli karismaattinen uudistus- ja herätysliike, joka syntyi 160-luvulla jKr. Vähässä-Aasiassa. Kyseessä oli protesti kirkon maallistumiselle ja laitostumiselle, josta piispojen ylivalta (monarkkinen piispuus) oli hyvä esimerkki. Profeetta Montanus korosti Pyhän Hengen yliluonnollisuutta, karisimojen käyttämistä ja varsinkin profetoimista, joka koski myös (pian) tulevaa maailman loppua.

Tunnetut varhaiset harhaopettajat

Manikeolaisuus, synkretistinen liike, joka syntyi 200-luvulla jKr. Silloin siitä tuli kilpailija kristinuskollekin. Perustaja oli Persiasta kotoisin oleva ”valon apostoli” Mani, joka yhdisteli zarathustralaiseen dualistiseen (valo > < pimeys) perusnäkemykseen aineksia juutalaisuudesta, kristinuskosta ja buddhalaisuudesta. Suvaitseva uskonto, joka joutui harhaoppien katalogiin.

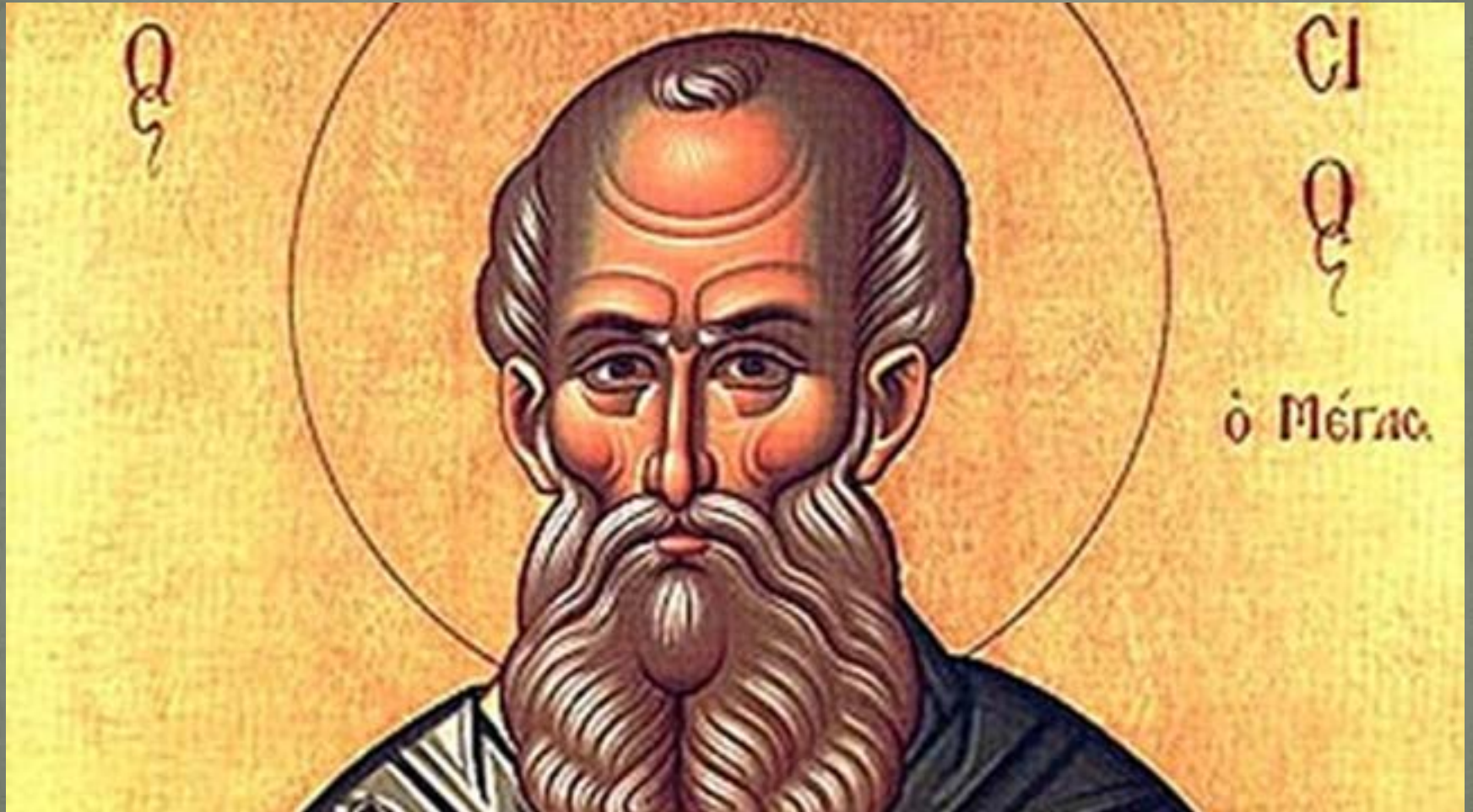
Areios

Areiolaisuus

- Areios (256–336) oli Aleksandrian presbyteeri. Hän aiheutti ensimmäisen vakavan areiolaiseksi riidaksi kutsutun oppiriidan kristillisessä kirkossa.
- Hänen mukaansa Kristuksessa ihmiseksi tullut Sana (logos) on eri olemusta kuin Isä. Sana ei ole iankaikkinen, vaan luotu ja oli myös aika, jolloin häntä ei ollut.
- **Areios näki Kristuksen olevan Jumalan käyttöönsä ottama ihminen, toisin sanoen inhimillinen esikuva ja opettaja.**
- Nikean ensimmäisessä kirkolliskokouksessa vuonna 325 Areioksen oppi hylättiin.
- Areios ja joukko areiolaisia piispoja erotettiin kirkosta ja tuomittiin maanpakoon.

Athanasios (keisarin hoviteologi)

Athanasios suuri (n. 298–373)

- Athanasios osallistui Nikean kirkolliskokoukseen 325 Aleksandrian piispan Aleksandroksen sihteerinä ja herätti huomiota erinomaisella väittelytaidoillaan.
- Kunnostautui erityisesti areiolaisuutta vastaan käydyssä kiistelystä.
- Puolusti voimakkaasti oppia Pojan ja Pyhän Hengen olemuksen yhteydestä Isään.
- Vuonna 328 Aleksandros kuoli ja Athanasios valittiin hänen seuraajakseen.
- Ortodoksisuuden isä (Muistopäivä 18. tammikuuta)

Nikean kirkolliskokous 325

- Tarkkaa osallistujamäärää ei tiedetä, mutta kirkolliskokousten luetteloissa mainitaan symbolinen luku 318. (Abrahamin palvelijat, 1. Moos. 14:14)
- Osallistujat olivat lähinnä Rooman valtakunnan itäosan piispoja.
- Rooman paavi ei osallistunut, mutta lähetti edustajansa.
- Kokous avattiin 20. toukokuuta 325 Nikean keisarillisessa kesäpalatsissa.
- Kirkkohistorioitsija Eusebioksen mukaan keisari Konstantinus osallistui aktiivisesti keskusteluihin.

**Nikean
ensimmäinen
ekumeeninen
kirkolliskokous
v. 325**

Areios, joka on kärsinyt kokouksessa tappion, on kuvattu makaamassa keisari Konstantinuksen jalkojen alla. Ikonin taustalla on Hagia Sofia.

(Mégalo Metéoronin luostari, Kreikka)

Nicaenum 325

Me uskomme yhteen ainoaan Jumalaan, Isään
Kaikkivaltiaaseen kaiken näkyvän ja näkymättömän tekijään.
Ja yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan Poikaan,
joka on Isästä siinnyt, ainutsyntyinen, se merkitsee: Isän
olemuksesta, Jumala Jumalasta, valo valosta, todellinen
Jumala todellisesta Jumalasta, siinnyt eikä tehty, samaa
olemusta kuin Isä. Hänen kauttaan on kaikki tehty, mitä on
taivaassa ja maan päällä. Meidän ihmisten ja meidän
pelastuksemme tähden hän on tullut taivaasta, omaksunut
lihan ja tullut ihmiseksi, kärsinyt kuoleman ja noussut
kuolleista kolmantena päivänä, noussut taivaaseen ja tulee
takaisin, tuomitsemaan eläviä ja kuolleita.

Ja Pyhään Henkeen.

Nicaenum 325

- Vanhan Nikean usko on vainoista selviytyneen kirkon vastaus Jeesuksen kehotukseen: ”Uskokaa Jumalaan ja uskokaa minuun” (Joh. 14:1). Me uskomme!
- Sanat ”ja Pyhään Henkeen” ovat seurausta tästä uskosta.

Nicaeno-Constantinopolitanum 381

- Nikean uskontunnustuksessa Raamatun keskeinen oppi on koottu tiivistettyyn muotoon, ja sen keskeinen periaate on kertoa Jumalan teoista Kristuksessa.
- Se on yksi mutta kolmekohtainen tunnustus, koska yhdessä ainoassa jumalallisessa olemuksessa (ousia) opittiin näkemään kolme persoonaa (hypostasis).
- Triadinen kaava UT:ssa:
”Tulkoon teidän kaikkien osaksi Herran Jeesuksen Kristuksen armo, Jumalan rakkaus ja Pyhän Hengen yhteys!” (2.Kor 13:13)
”... kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.”
(Matt 28:19)

Filioque

- 'ja Pojasta'.
- Nikean tunnustuksen Pyhää Henkeä käsittelevä kolmas kappale kuului alun perin "Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem, qui ex Patre procedit" (suom. Ja Pyhään Henkeen, Herraan ja eläväksi tekijään, joka lähtee Isästä).
- Myöhemmin lännen kirkkojen piirissä tuli tavaksi lisätä lauseeseen sana Filioque: "... qui ex Patre Filioque procedit" (suom. ..., joka lähtee Isästä ja Pojasta).
- Johti katolisen ja ortodoksisen kirkon eroon. Ortodoksit eivät hyväksyneet lisäystä.
- Vuonna 1054 tehdyt paavin lähettilään ja Konstantinopolin patriarkan vastavuoroiset pannaanjulistukset, jotka purettiin vasta vuonna 1965.

Eikä siinä vielä kaikki ...

- Khalkedonin ekumeenisessa kirkolliskokouksessa vuonna 451 päätettiin Jeesuksen luonteen olevan seuraavanlainen:
- ... me opetamme yhtäpitävästi kaikkia tunnustamaan yhtä ja samaa Poikaa, ..., joka on täydellinen jumaluuden puolesta ja täydellinen ihmisyyden puolesta, todellisesti Jumala ja todellisesti ihminen, jolla on järjellinen sielu sekä ruumis ja joka on samaa olemusta meidän kanssamme ihmisyyden puolesta, kaikessa meidän kaltaisemme syntiä lukuun ottamatta, ..., Ainosyntyistä, joka on tunnustettava kahdessa luonnossa **sekoittamatta, muuttamatta, jakamatta ja erottamatta ...**